

Lifelong
Learning
Programme

stay INi

PRATİK EL KİTABI

MODUL-2 İLETİŞİM

**Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimde görev yapan öğretmen,
eğitmen ve uzmanlar için PRATİK EL KİTABI**

EĞİTİM VE GENÇLİK
ÇALIŞMALARI
ENSTİTÜSÜ DERNEĞİ

Bu proje Avrupa Komisyonu’nun desteği ile finanse edilmektedir. Bu yayın[bildirim] sadece yazarın görüşlerini yansıtmaktadır ve Komisyon bu belgedeki bilgilerin kullanılmasından sorumlu tutulamaz.

PROJEKT NUMMER - LLP-LDV-TOI-13-AT-0010

İÇİNDEKİLER

---

1. Giriş	2
2. İletişimin Tanımı	3
2.1. Etkili iletişim becerileri	3
2.2. iletişimin engelleri.....	6
3. Okul Ortamında İletişim.....	12
3.1. İletişim ve ilkeleri ve öğretmenlerin rolü.....	14
3.2. Okullarda iletişim Sorunları.....	16
3.3. Erken okul terklerini önlemek için iletişimi geliştirme.....	20
4. Erken müdahale: Devamsızlık ilk işaretlerine ilk tepki: Etkili İletişim.....	22
4.1. Devamsızlığın ilk işaretleri	22
4.2. Etkili iletişimi kullanarak devamsızlığın ilk işaretlerine tepki verme	25
5. KAYNAKLAR:.....	27

1. GİRİŞ

Öğretmenler ile öğrenciler arasındaki ilişkiler hayatımızda en kalıcı etkiye sahip ilişkilerdir. Öğretmenler ile öğrenciler arasındaki iletişimin rolü ve işlevi hem öğrencilerin akademik başarısı hem de onların derslere devam etme motivasyonu üzerinde çok önemli etkilere sahiptir.

İletişimin önemini anlamak ve etkili iletişim becerilerini kullanmak Mesleki ve Teknik Eğitim öğretmenleri için çok önemlidir. Bu modülün amacı Mesleki ve Teknik Eğitim öğretmenlerine iletişim becerilerini geliştirmeleri ve devamsızlık ve okul terklerini önlemede etkili iletişim becerilerini kullanmaları konusunda yardımcı olmaktır.

Bu modül genel olarak şu dört temel soruya cevap aramaktadır:

S1: Öğretmenler ile öğrenciler arasındaki mevcut iletişim sorunları nelerdir? Nasıl bu sorunların üstesinden gelebiliriz?

S2: Olumlu sınıf ve öğrenme ortamını ve okulda pozitif bir atmosferi etkili iletişim aracılığı ile nasıl destekleyebiliriz?

S3: Erken müdahale: Devamsızlığı ilk işaretlerine karşı tepki verme: Okul kurallarını etkili iletişim aracılığı ile nasıl aktarabiliriz?

S4: Okul terklerini önlemek için öğretmenler ile öğrenciler arasındaki iletişimi nasıl geliştirebiliriz?

Eğitim kursu ve modül dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından ikinci bölüm iletişim kavramının tanımını ve etkili iletişim becerilerini ve iletişimin önündeki engelleri ele almaktadır. Üçüncü bölüm okul ortamı içerisindeki iletişim konusuna odaklanmaktadır. Bu bölümde okullarda iletişim konusu ve öğretmen ve idarecilerin rolü ile okulda iletişim problemleri ve okul terklerini önlemek için iletişimi kullanma konusu ele alınmaktadır.

Son bölümde okul terklerini önlemede erken müdahale ve devamsızlığın ilk işaretlerine karşı etkili iletişimi kullanarak tepki verme konuları ele alınmaktadır.

2. İLETİŞİMİN TANIMI

İletişim, bir kaynaktan (kişi, kişiler veya organizasyon), bir araçla (yazılı, sözlü, görsel veya beden dili ile), bilgi, haber, düşünce, durum, duygu veya kültürün bir başka insan veya insan topluluklarına aktarılmasıdır.

İletişim, düşünce ve görüşlerin sözlü veya sözlü olmayan yollarla karşılıklı alışverişi ve bizim başkalarını başkalarının da bizi anlama süreci olarak tanımlanmaktadır. İletişim yazma ve konuşmanın yanında birçok değişik yolla yapılabilmektedir. Jest ve mimikler, vücut durusu, göz teması gibi sözlü olmayan yollar ile de iletişim yapabilmekteyiz.

Çevremizde bulunan bazı insanlarla konuşmak kolay ve zevk vericiyken, bazılarıyla kurduğumuz iletişim çok zorlayıcı ve yüzeysel olabiliyor. Benzer kişilik özellikleri, ortak ilgi alanları ve hobiler, birbirine yakın değerler ve eğitim düzeyi gibi pek çok faktör, insanlar arası ilişkilerde temel öneme sahiptir. Ama kişiler arası ilişkilerde, kalitenin asıl belirleyicisi dinleme becerileridir. Ortak birçok noktamız olsa bile bazı insanlarla yakın ilişkiye girmekten kaçınılırız. (Megap, 2008).

2.1. ETKİLİ İLETİŞİM BECERİLERİ

Başarılı iletişimin temel koşulları nelerdir bir göz atalım. Bu koşullar arasında dinleme, kendini açma ve ifade etme yer almaktadır.

1.Dinleme: Dinleme için dört adım bulunmaktadır. Etkin dinleme; Empati kurarak dinleme; Açıklıkla dinleme; Farkında olarak dinleme.

a) Etkin dinleme; dinleme, katılım gerektiren bir süreçtir. Bir konuşmanın anlamını tam olarak kavrayabilmek için soru sormanız, geribildirimde bulunmanız gerekmektedir yani iletişim sürecinde işbirlikçi olmanız gerekmektedir.

b) Empati kurarak dinleme; Empati, kişinin iletişim sırasında karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmesini ve böylece duyarlı bir yaklaşım içinde olmasını sağlar. Empati kurarak dinleyen kişiler iyi bir dinleyici olmalarının yanı sıra, karşıdaki kişinin dile getirmedeği duygularını da sezebilir, bakış açılarını kavrayabilirler.

c) Açıklıkla dinleme; Açıklıkla dinlemek için en önemli kural, yargılamadan önce sözün ve konuşmanın tamamını duymaktır. Ön yargılarımız, eleştiriye açık olmamamız, bazen de karşı tarafın yargılayıcı tutumu açıklıkla dinlememizi engelleyebilir. Açıklıkla dinleyemediğimiz zaman karşımızdakiyle aramızda anlaşmazlık oluşur ve iletişimde kopukluk olur.

d) Farkında olarak dinleme; farkında olarak dinlemenin iki bileşeni vardır. Birincisi, söylenenleri tarih ve insanlarla ilgili olan kendi bilgilerinizle karşılaştırmak. İkinci bileşeni ise uygunluğu dinlemek ve gözlemlemek. Kişinin ses tonu, yüz ifadesi ve duruşu konuşmanın içerisine uygun mudur?'u aramaktır.

2. Kendini Açma: Kendini açma, kendiniz ile ilgili bilgi iletmek anlamında kullanılmaktadır. Kendini açma ilişkileri hareketlendirir ve onlara açıklık getirir. Kendinizi açmanın önüne geçemezsiniz. Ne zaman diğer insanların yakınında olsanız, bunu yaparsınız. Onları görmezlikten gelseniz bile, sessizliğiniz ve duruşunuz bir şeyleri açığa vurur.

İletişimde kendinizi açmanın yararlarına bakacak olursak; kendi hakkınızdaki bilginizin artması, daha yakın kişisel ilişkiler kurmanız, gelişmiş iletişim bulunmaktadır. Kendini açma iletişimde bu denli önemli ise, neden her zaman herkes her şeyi diğerleri ile paylaşmaz? Aslında kendinizi açmanın önünde bazı engeller bulunmaktadır. Bunlar; toplumsal önyargı, reddedilme korkusu, arkanızdan konuşulması korkusu, birilerinin sizi kullanacağı korkusu gibi. Olumsuz bir özelliğinizi gösterirseniz sizin tamamen kötü olduğunuzu düşünebilirler. Olumlu bir şeyleri gösterirseniz böbürlenmekle suçlanabilirsiniz.

3. İfade Etme: Kendini ifade etme iletişimin bir diğer önemli unsurudur. Önemli durumlarda sizin insanlara karşı kendinizi nasıl ifade ettiğiniz önemlidir. Etkili ifade edebilmenin bazı püf noktaları bulunmaktadır:

- İletiler dolaysız olmalı. Kendini etkili bir şekilde ifade edebilmenin ilk koşulu neyin ne zaman söyleneceğini bilmektir. Bazen ne zaman iletişim kurmaya gereksinim duyduğumuzun farkında olduğumuz halde bunu yapmaya korkarız. Bunun yerine ipuçları vererek karsımızdaki kişinin duymasını umarız. Fakat bu dolaylı yol risklidir. Çünkü ipuçları yanlış yorumlanabilmektedir veya görmezlikten gelinebilmektedir.
- İletiler anında olmalı. Bazen bir şeyleri değiştirmek ihtiyacında olduğumuzda veya kızgın durumda olduğumuzda iletişimi ertelemek bize mantıklı gelmektedir. Öfkeli olduğumuzda bunu karşı tarafa sakın bir şekilde ifade edebilmek için ilk kızgınlığımızın geçmesini bekleyip daha sonra kendimizi ifade etmek ortaya çıkacak herhangi bir çatışmayı engelleyebilir. Fakat şunu da unutmamamız gerekir ki iletişimizi sonsuza kadar ertelemek, bir başka deyişle duygularımızın önüne tamamiyle set çekmek duygularımızın daha fazla şiddetlenmesine yol açacaktır. Bu şekilde ifade edilmeyen duygularımız daha sonra üstü kapalı yollarla ifade edilecektir. Bu sebeple (kızgınlığımızın yoğunluğu kendimizi karsımızdakine etkili ve uygun bir şekilde ifade etmemizi engellemediği durumlarda paylaşımı ertelemek yerine mümkün olduğunca anında iletişim kurmak faydalı olacaktır. Bu, karsımızdaki kişinin bizim neye ihtiyaç duyduğumuzu daha kolay anlamasını ve davranışlarını o yönde şekillendirmesini sağlayacaktır. Diğer yandan anında iletişimle tepkilerimizi anında paylaştığımız için yakınlığımız da artacaktır.
- İletiler açık ve dürüst olmalı. Açık ileti düşüncelerimizin, duygularımızın ve isteklerimizin doğru yansımasıdır. İletişimde açık ifadeler kullanmak için; iletilerinizin kendi içinde tutarlı olmasına özen gösterin, çifte iletilerden kaçının (birbirleriyle çelişen şeyleri aynı anda söylemek.), isteklerinizde ve duygularınızda açık olmaya gayret edin.

İletinin açıklığı kadar dürüst olması da önemlidir. Gizli düşünceler iletişimin yakınlığını engelleyebilmektedir. Gerçek duygularınızı açıkça ifade etmeniz iletişimin dürüstlüğüne gösterecektir.

2.2. İLETİŞİMİN ENGELLERİ

Konuşmaları zorlayan, yüzeysel kılan, etkili dinlemeyi ve iletişimi engelleyen faktörlere bakalım;

1. Öğüt vermek, çözüm getirmek, yönlendirmek: Bu tür tavırlar karsıdaki kişide baskı ve suçluluk duyguları uyandırarak iletişimin kesilmesine neden olabilir. Örn; "Söyle yap, böyle yapma...", "Bu şekilde hareket etmemelisin..." gibi mesajlar.
2. Yargılamak, eleştirmek, ad takmak: Bu tür tepkilerle karşılaşan kişiler kendilerini anlaşılmamış, haksızlığa uğramış hissederler. Bunun sonucunda iletişimi keserek karşılık verebilirler. Örn; "Sen zaten hep kolaya kaçarsın...", "Şikâyetten başka bir şey bilmezsin zaten..."
3. Soru sormak, araştırmak, incelemek: Bu tür yaklaşımların içinde önyargı, eleştiri veya zorunlu çözüm bulunur, ayrıca konuşma, sorulara cevap vermeye takılarak, yön değiştirip asıl konudan uzaklaşabilir. Örn; "Neden?...Sen ona ne yaptın?...O sana ne dedi?..."
4. Teşhis, tanı koymak: Dinleyen kişi sanki konuşanın niyetini, söylemek istediklerini çok iyi biliyormuş gibi bir tavır içine girdiğinden, konuşanı savunmaya iterek sinirlenmesine veya öfkeli cevaplar vermesine neden olabilir. Örn; "Ben senin aslında neden öyle yaptığını biliyorum..."
5. Teselli etmek, konuyu değiştirmek: Söyledikleri duyulmadan, teselli ediliyormuş hissini yaşayan kişi, kendini anlaşılmamış, dinlenilmemiş hisseder. Dinlemeden verilen teselli mesajları, konuşan kişide sorununun küçümsendiği duygusunu yaratabilir. Örn; "Aldırma, boş ver...", "Başka şeyden konuşalım..." (Megep, 2008).

ÖRNEK OLAY

Yararsız İletiler (İletişim Engelleri):

Öğrencinin ders esnasında cep telefonunu açık bırakarak mesaj sesinin duyulmasına izin verdiğini varsayalım. Öğrenci öğretmenin ve diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmış, öğrenmene sorun yaratmıştır. Böyle bir durumda öğretmenin göndereceği yararsız iletiler şunlardır:

1. Çözüm İletileri:

- Emir vermek, yönlendirmek: "Telefonu derhal kapat ve çantana koy!"
- Uyarmak, gözdağı vermek: "Telefonunu kapatmazsan elinden alırım."
- Ahlâk dersi vermek: "Bir lise öğrencisi derste ne yapılıp yapılmayacağını bilir."
- Öğretmek, mantık yürütmek: "Telefon dikkat dağıtmak için icat edilmedi."
- Öğüt vermek, çözüm getirmek: "Dersin düzenini bozmaya hakkın yok, yerinde olsam o telefonu kaldırırdım."

Çözüm iletileri öğretmenin gereksinimlerini yansıtmadığı için öğrencide olumsuz etki bırakmaktan öte gidemez. "Sınıfta otorite benim, benim dediğim olur" iletileri içerir.

2. Bastırıcı İletileri:

- Yargılamak, eleştirmek, suçlamak: "Her derste sorun yaratmasan olmaz sanki."
- Ad takmak, alay etmek: "Sınıfın şarlatanı olmak zorunda mısın?"
- Yorumlamak, tanı koymak: "Dikkat çekmek için yapıyorsun."
- Övmek, olumlu değerlendirme yapmak: "Bu yaptığın senin gibi akıllı bir öğrenciyle bağdaşmıyor."
- Güven vermek, desteklemek, duygularını paylaşmak: "Anlıyorum alacağın mesaj şu an seni dersten daha çok ilgilendirdiğine göre önemli olmalı."
- Sınamak, sorguya çekmek: "İlgini bütünüyle derse vermedikçe dersi nasıl anlayacaksın?"

Bastırıcı iletiler de çözüm iletileri gibi sorun hakkında bilgi iletmediği ve öğrencide utanma ve yetersizlik duyguları yaratacağı için sorunu çözmeye katkıda bulunamaz. "Sorun öğretmenin kendisinde" iletileri içerir.

3. Dolaylı İletiler: Dolaylı iletiler alay etme, iğneleme ve utandırmayı amaçlar.

Aynı örnek durumda: "Oyuncağınla evde oynarsın."

Çözüm iletileri ve bastırıcı iletiler kadar doğrudan olmadığı için daha az incitici olduğu kanısıyla kullanılan bu iletiler öğretmenin sinsi ve güvenilmez olduğu iletilisine neden olur.

Sen Dili-Ben Dili

Kabul edilmezlik alanında yer alan bir sorun karşısında duygularımızı açıklamadan oluşturacağımız cümleler "sen" ikinci kişi adıyla biçimlenen cümleler olacaktır. Örneğin: "Terbiyesizlik ediyorsun." Duygularımızı dile getirerek oluşturacağımız cümleler ise birinci kişi adlı, yani ben'li tümceler olacaktır. "Örneğin: Dikkatim dağıldı, rahatsız oldum."

Sen'li tümcelerde sorun, öğretmenin engelleme duygusunun sorumluluğunu almayıp, öğrenciyi suçlaması, yargılamasıdır. Bu tür tümceler kullanıldığında karşı tarafa genellikle olumsuz, savunmacı bir tutum oluşur. Yargılayıcı, denetleyici, üstünlük bildiren bu tutum karşısında öğrenci iç dünyasını kapatır.

Sen dili:

1. Suçlayıcıdır. 2. Davranıştan çok kişiliğe yöneliktir. 3. Kişiye anlaşılmadığını hissettirir. 4. Yeniden konuşma isteğini engelleyicidir. 5. Neye kızıldığının anlaşılmamasına neden olur. 6. Kişiyi incitir, kırar. 7. Kişinin direnmesine, yani savunucu iletişime neden olur. Savunucu iletişim ise iletişimin içerik düzeyinden ilişki düzeyine geçmesine, ilişkinin bir savaş, bir kazanma sorununa dönüşmesine neden olacağı için öğretimin asıl amacına ulaşmasını engelleyecektir. Örnekler:

"Yeterince açık konuşmuyorsun."

"Derse hep geç giriyorsun."

"Çok fazla gürültü ediyorsun."

"Dikkatini derse vermiyorsun."

“Arkadaşlarına haksızlık ediyorsun.”

Ben dili ise özellikle olumsuz duyguların yaşandığı durumlarda, sorun karşısında duygularımızı dile getiren iletilerdir. Etkili olabilmesi için sırayla:

1. Olumsuz duyguların yaşandığı kişiye davranış veya durum tanıtılmalı:

“Ben ders anlatırken sözüm kesilince .....

Bu tür tümceler bizi kaygılandıran durumları içerir.

2. Birinci bölümde tanımlanan davranışın öğretmen üzerindeki somut etkisi belirtilmeli:

“Ben ders anlatırken sözüm kesilince tekrarlamak zorunda kalıyorum .....

İnsanların davranışlarını değiştirmesi amacıyla davranışının somut etkileri olduğuna inandırılmasını sağlar.

3. Duygular dile getirilmelidir:

“Ben ders anlatırken sözüm kesilince tekrarlamak zorunda kalıyorum. Bu da benim canımı sıkıyor.”

Ben dili:

1.Savunmaya itmez. 2. Suçluluk hissettirmez.3.Duygunun nedeni anlaşıldığı için iletişim sağlıklı olur. 4. Ben iletileri alan kişi başkalarını düşünmeyi de öğrenir. 5.Yakınlaşmayı sağlar. 6. Anlaşmazlıkları azaltır. 7. Konuşan kişiyi rahatlatır.

Bir başka örnek:

1. Yüksek sesle konuştuğunuz zaman (davranışın yargılamadan tanımlanması) dikkatim dağılıyor (davranışın somut etkisi). Böyle olunca da gerginleşiyorum (duygunun ifadesi).

Yararsız iletiler bölümünde yer alan 12 ileti kabul edilmezlik iletileridir. Sorunlu olmanın sorun olduğunu ileten bu iletiler kişilere yardımda etkisiz, hatta olumsuz etkiye

sahiptir. Bunun yerine karşımızdakini olduğu gibi kabul etmek ilişkileri kuvvetlendirir. Kabul edildiğini hissetmekse sevildiğini hissetmek demektir.

Sorunları olan bireylerle etkili iletişim kurmayı kolaylaştıran dört temel dinleme süreci vardır.

a) Edilgin sessizlik:

Kabul etmeyi gösteren sözsüz bir iletidir. Daha fazla duygu düşünce paylaşmayı sağlar. Karşıdakine konuşma ve kendini anlatma şansı tanır.

b) Kabul edildiğini gösteren tepkiler:

Dikkatle dinlediğini göstermek için kullanılan baş sallamak, gülümsemek, kaş kaldırmak gibi jest ve mimikler ile "hı hı" "evet" gibi kısa, sözlü belirtilerdir.

c) Kapı aralayıcılar ve konuşmaya çağrı:

Konuşmayı başlatmak, derinleştirmek ve daha çok konuşturmayı sağlamak için kullanılan tümcelerdir.

"Bu konuda konuşmak ister misin?"

"İlginç, devam etmek ister misin?"

"Yaa, anlıyorum, sonra?"

d) Etkin dinleme:

İlk üç temel dinleme sürecinde etkin olan konuşucudur. Konuşan dinlendiğini bilir ama anlaşılıp anlaşılmadığını bilmez. Etkin dinlemede etkileşim daha fazladır. Konuşucuya dinleyenin yalnız duyduğunu değil, aynı zamanda doğru olarak anladığını da gösterir.

Etkin dinleme savunmayı azaltan, öz güveni zedelemeyen bir iletişim tekniğidir. Aynı zamanda duygusal olarak gerilimi azaltır. Etkin dinleyici olmak; karşıdakinin

duygularını anlayabilmek, tanımlayabilmek, onlara zamanında yanıt verebilmek ve onları kendi sözcükleriyle tekrarlayarak konuşanın onayını almaktır.

Duyguların yansıtılması kişinin duygularının açıklığa kavuşturulmasına, belirginleştirilmesine yardımcı olur.

Etkili dinleyici olmak için özetle; dikkati vermek, önyargısız olmak, konuşmaktan çok dinlemek, ilgi ve sabır ile dinlemek, anlamak için dinlemek gerekir.

Örnek1:

Konuşan: Bu hoca bana gıcık gidiyor. Derste beni azarlamak için fırsat kolluyor. Ne yapsam suç.

Etkin Dinleyici: Seni sevmediğini hissediyorsun, nasıl davranacağını bilemiyorsun.

Örnek 2:

Konuşan: Bu gün size korkarak geldim. Sizden önceki öğretmenim yaptığı bir çalışmada yazdıklarınız gizli kalacak dediği hâlde yazdıklarımızı ailelerimize anlattı. Bu nedenle ailemle ilişkilerim bozuldu. Şu an size açılmakta kararsızım.

Etkin Dinleyici: Öğretmenin davranışından dolayı güvenin sarsıldı. Aynı şeylerin tekrar başına gelmesinden korkuyorsun.

Konuşan: Evet korkuyorum. Ama şu anda da çok fazla sıkıntım var. Anlatma ihtiyacı içindeyim.

Etkin Dinleyici: Kendini bunalmış hissediyorsun, güvenecek birine ihtiyaç duyuyorsun.

Etkin dinleme gerçekleştirirken, konuşan kişinin konuşmasında yer alan anahtar sözcüklerin tekrarlanmasıyla kişi konuşmaya sevk edilir. Sorulan sorular gelişigüzel olmamalıdır. İyi soru sormak da bir iletişim becerisidir. Yargılayıcı, hesap sorucu bir izlenim yarattığı için "neden" "niçin" soru sözcükleri yerine "ne" "nasıl" soru sözcükleri kullanılmalıdır. Ayrıca konuşmanın sürmesini sağlamak için soruların açık uçlu olması gerekir.

Kaybeden Yok Yöntemi

İletişimde birinin davranışları diğerinin ihtiyaçlarına ters düşüyor, onu engelliyor ya da değerleri birbirine uymuyorsa, bu kişiler arasında çıkan sürtüşmeye “çatışma” denir. Çatışma durumunda sorun her iki tarafa aittir. Çatışmaların çözümünde en ideal yol, her iki taraf için kabul edilebilecek ve hiç birinin kaybetmeden kazanacağı bir çözüm üretme yöntemi olan “kaybeden yok yöntemi”dir.

“Kaybeden Yok” yöntemi bir süreçtir. Taraflar olumlu sonuca ulaşınca kadar pek çok iletişim içine girerler. Çatışmalarda her iki taraf soruna çözüm getirebilmek için baş başa verip çeşitli çözümler üretir ve içlerinden her iki tarafın gereksinimine yanıt verecek biri seçilir.

Sonuç olarak öğretimin etkili olmasında iletişim başat rolü oynamaktadır. Bunun için öğretmenlerin etkili iletişim becerilerine sahip olması ve bunları öğrencilere da kazandırmaya çalışması gerekmektedir.

İnsan “Etkin Dinleme” becerileriyle karşılarındaki kişilerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olacak; “Ben Dili”ni kullanarak kendilerine yaratılan sorunu çözecek; “Kaybeden Yok” yöntemiyle de çatışmalara iyi bir çözüm bularak etkili bir iletişim kuracaklardır. (Kuzu, 2003)

3. OKUL ORTAMINDA İLETİŞİM

Aile ortamından sonra bireyin ilk kez toplumsal yaşama adım attığı kurum, okuldur. Okul öncesi eğitimden, yükseköğretimin bitimine değin geçen süreçte birey, verili sistemin ekonomik, siyasal, sosyal, bireysel ve kültürel istem ve değerleri doğrultusunda yetiştirilmektedir. Bilinçli ve planlı bir süreç olan eğitim olgusunun temel

bileşenlerini yani yönetici, öğretmen ve öğrenciyi aynı yerde buluşturan okul yaşamı çeşitli iletişim ortamları sunar.¹

Sosyal bir varlık olarak insanlar için iletişim vazgeçilmezdir. Okullar da hem açık sisteme sahip oldukları, hem de en önemli girdisi ve çıktısı insan olduğu için iletişim okullar için en önemli yönetim süreçlerinin başında gelmektedir. İletişim, okullarda birden fazla alana hizmet etmektedir. Yönetim süreci açısından ele aldığımızda, bilgiyi, kararları, kuralları taşıyarak doğru zamanda doğru kişilere aktarılmasını sağlar. Eğitim-öğretim faaliyetleri temelde iletişime dayandığı için etkileşime dayalı iletişim ile eğitim ve öğretim gerçekleşmesini sağlar. Yönetim süreçleri içerisinde en önemli görevi ise geri bildirimlerdir. Çünkü insanlar gibi okullarda ne yaptığını bilmeden, ne yapması gerektiğine karar veremezler. Tüm bunları bir bütün olarak aldığımızda da, iletişimin aslında bir örgütün kalbi olduğu söylemek yanlış olmaz sanırım.

Yönetimsel süreçleri bir kenara bıraktığımızda, aslında iletişim okulun var olmasını sağlayan önemli bir süreçtir. Çünkü okulun asıl amacı eğitim-öğretim faaliyetleridir. Bu faaliyetlerin gerçekleşmesi de öğrenci-veli-öğretmen ve okul müdürü arasında iletişim ile mümkündür.

Okullarda sağlıklı iletişim sisteminin var olması esas olarak okul müdürüne bağlıdır. Çünkü müdür-öğretmen iletişimi, öğretmen –öğretmen, öğretmen-öğrenci ve diğer bütün ilişkileri etkilemektedir.

Yönetici-öğretmen ilişkileri formal ilişkiler olarak başlar ve bunun sonucunda kişiler arası iletişim kurularak informal bir şekil de de devam edebilir. Yapılan araştırmalar informal iletişimin, formal iletişimden daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu yüzden müdürler otoriter davranışlardan kaçınmalı, sahip oldukları gücü onların hareket alanlarını kısıtlamak için kullanmamalıdır. Okuldaki gücün, eşit şekilde dağılmasını sağlayarak, kendisi iş yapandan çok rehberlik eden olmalıdır. Zaten başarılı yönetici olmanın sırrı emir vermekten çok birlikte düşünmek ve birlikte karar almaktır. Böyle okul müdürü öğretmenlerin fikirlerine, görüşlerine değer verdiğini gösterir.

---

¹ <http://www.acikogretimadalet.com/okul-ortaminda-anlasim-ve-uzlasim.html>

Öğretmeni kendisine olan güvenini sağlar. Bu davranışlar okulda olumlu bir okul kültürünün oluşmasına da zemin hazırlar.

Okul müdürleri, öğretmenleri ile sağlıklı ilişkiler kurmak için iletişim kanallarını sürekli açık tutmalıdır. Bunun içinde, onların önünü açmalı, çalışmalarını için onları yüreklendirmeli ve onların okula mutlu gelmesini sağlamalıdır (Araç, 2014).

3.1. İLETİŞİM VE İLKELERİ VE ÖĞRETMENLERİN ROLÜ

Geleneksel eğitim anlayışının özü, bireyin terbiye edilmesine dayanmaktadır. Bu anlayış, otokratik ve teokratik rejimlerin ilkeleri doğrultusunda temellendirilmiştir. Otorite, bireyi baskı altında tutarak düzenini sürdürmek ister. Bunun için eğitim anlayışını da kısıtlamalar ve yasaklar üzerine oturtur. Çözüm üretemeyenin yasağa başvurması doğaldır. Okul yaşamında ideal olarak tanıtılan öğrenciler, sınıfta sessizce oturan, öğretmenini saygıyla dinleyen uslu çocuklardır. Sözlük anlamıyla "us" akıl demektir, yani akıllı olmak ses çıkarmamakla özdeş kılınmıştır. Ses çıkarmak saygısızlık yapmak olarak algılanır. Örneğin büyükler konuşurken küçükler susar, "su küçüğün söz büyüğüdür", gibi deyişler, küçük yaşlardan başlayarak bireylerin eğitiminde belirleyici olmuştur. Otoriter ve totaliter rejimlerde, öğretmenler bir anlamda otoritenin temsilciliğini yaparlar. "Eti senin kemiği benim" diyerek çocuğunu öğretmenin ellerine teslim eden baba, bu yolla otoriteye olan mutlak bağlılığını da göstermektedir. Birey olarak hiçbir önem taşımayan kişi, bütüncü görüşe (sistemin görüşüne) uyum sağlamakla yükümlüdür. Bu ise onu, yaşadıklarını sorgulamaktan alıkoymakla kabulcülüğe ve kaderciliğe iter.

Eğitim ve öğretimde öğretmenin disiplin anlayışı önemli yer tutar. Disiplin, otoriter bir yaptırım ögesi olarak görülse de gerçekte bireylerin yerine ve zamanına göre uygun davranışlarda bulunma becerisidir. Burada amaç, öğretmenin yapılması doğru ya da yanlış olan davranışları öğrenciye dikte etmesi değil, öğrenciyi bunlar hakkında karar verebilecek biçim de yönlendirmesidir. Gerçek bir disiplin, başkalarının çizdiği kurallarla değil, kişinin kendi benliğinin olanakları ve özgürlüğü ile sınırlanmalıdır. Demek ki iyi bir disiplin, özgürlüğü kısıtlamaz geliştirir.

Sınıf içi iletişimde belirleyici olan öğretmenin, öğrenci psikolojisini iyi bilmesi gerekir. İnsan kendini ifade edebildiği ortamlarda mutlu ve başarılı olur. Öğrenci için de aynı durum geçerlidir. Öğretmen sınıf içinde öğrencinin özgürce soru sorup tartışmaya katılabileceği bir ortamı yaratmak durumundadır.

İletişim kurabilme becerisine sahip olan öğretmen, sözel ve bedensel dilini etkili bir biçimde kullanabilen ve öğrencilerin de sözel ve bedensel dilini anlayan öğretmendir. Bu anlamda;

- Açık ve kolayca anlaşılabilen açıklamalar yapar.
- Zamanında ve etkili bir biçimde konuşur.
- Bireysel ayrılıkları iletişim kurmada dikkate alır.
- İfadelerinde doğrudan öğrenciye değil, davranışı temel alır. Örneğin öğrencileri yargılamaz, öğrencilerin iç dünyalarını tanıyarak ona göre iletişimde bulunur.

Öğretmenin mutlak gücüne ve haklılığına dayalı eğitimde, Öğrencinin kişilik geliştirip iletişim sürecine katılması düşünülemez. Ezberci öğretimin kökeninde yer alan bilginin mutlaklığı ve değişmezliği ilkesi, öğrencinin tartışmadan, sorgulamadan her şeyi kabul etmesini ister. Bu durum, aynı zamanda otoritenin varlığının ve haklılığının da tartışma götürmeyeceğini vurgular.

Bugün eğitim, öğretim ortamındaki çağdaş gelişmelere karşın ülkemizde, geleneksel güç ve otorite anlayışının etkileri hala sürmektedir.

Öğretmen öğrenci iletişiminde öğretmeni güçlü kılan temel öge "bilgi" değil, çoğu kez "not" verme yetkisidir. Öğretmenin kişiliğini, hatta otoritesini kabul ettirememeye kaygısıyla "not"u öğrenciye karşı şantaj olarak kullanması da sık rastlanan bir olgudur. Bu nedenle öğrenci, zarara uğramamak için öğretmenini hoş tutmak durumundadır.

Yapay ve içtenliksiz bir iletişime neden olan bu tür ilişki biçimi, sağlıklı bilgi alışverişini ve bilgi üretimini de engellemektedir.

Kişilerarası iletişimin verimli olması için güçlü tarafın toplumsal statüsünün arkasına sığınmaması gerekir. Öğretmenin işlevi, Öğrenciye düşünme yollarını açmak bilgi ve beceri kazandırmak olmalıdır. Bilgiyi üretirken öğrencinin katılımına fırsat vermek öğretmeni öğrencinin gözünde küçültmez tersine ona saygınlık kazandırır. Bu durum, Öğrencinin de özgüvenini geliştirir. Öğretmen, mesleki konumundan edindiği gücü öğrencinin kişiliğini ezmek için kullanmamalıdır. Öğretmene saygınlık kazandıracak olan bilgisinin gücü ve tutarlı kişiliğidir.

Öğrenciyle öğretmen arasındaki iletişimi kazaya uğratacak her türlü sorun, saygıya dayalı yapıcı tartışma ortamında içtenlikle tartışılmalıdır. Böylesi bir ilişki, açık iletişimin gerçekleşmesini sağlar; öğrenmede ve bilgi üretmede verimi artırırken tarafları da doyumlu ve mutlu kılar.²

3.2. OKULLARDA İLETİŞİM SORUNLARI

Okulda insan ilişkilerinin amacı, tüm eğitim iş görenlerini okulun amaçlarını (sosyal, ekonomik ve politik) geliştirmeye yöneltmek ve eğitim iş görenlerinin gereksinimlerini karşılamak için takım çalışması yapmaya güdülemek olarak ifade edilebilir. Okul yönetimi, okulun iç ögeleri (öğretmen, öğrenci, eğitici olmayan personel) ve dış ögeleri ile (aileler, ticari kuruluşlar, baskı grupları ve merkez örgütü) işbirliği yaparak her kesimi tatmin edebilecek sağlıklı ve sürekli insan ilişkileri ile okul kültürü ve iklimi oluşturmaya çalışmalıdır. Okulda insan ilişkilerini “yönetim-öğrenci ilişkileri”, “öğretmen-öğrenci ilişkileri”, “öğrenci-öğrenci ilişkileri” ve “okul-çevre-öğrenci ilişkileri” olmak üzere değişik boyutlarda ele almak mümkündür. Bu beş grup arasında kurulan ve sürdürülen ilişkilerin niteliği, okullarda verilen eğitimin niteliği ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahiptir (Çınkır, 2004).

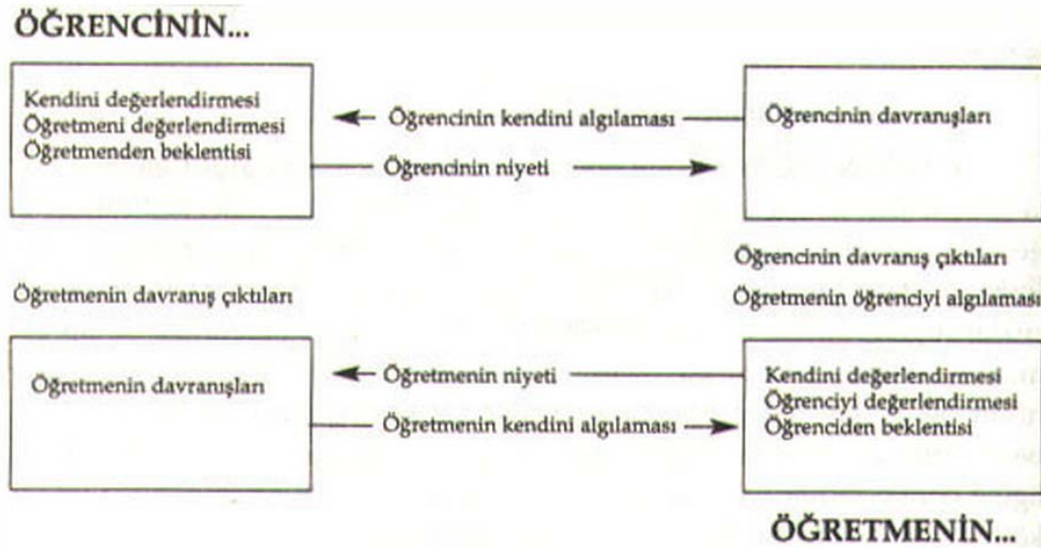
---

² <http://www.acikogretimadalet.com/okul-ortaminda-anlasim-ve-uzlasim.html>

Öğrenciler zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirirler. Okulda öğretmenler, arkadaşları ve okul çalışanları ile birlikte olurlar. Bu insanlarla sürekli iletişim kurarlar. Dolayısı ile, öğretmen-öğrenci ilişkisinin diğer ilişki türlerine göre eğitimin niteliği ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde daha büyük bir etki yarattığı bilinen bir gerçektir. Öğretmenler, çocukların gelişiminde büyük öneme sahiptirler. İyi bir öğretmene sahip olmak çocukların kendine güvenlerini, öğrenme becerilerini artırabilirken; kötü bir öğretmene sahip olmak onların kendilerine güvenlerini ve öğrenme becerilerini yok edebilir. Öğrenciler ve öğretmenler kurdukları ilişkinin niteliğine göre birbirlerini iyi ya da kötü olarak tanımlayabilirler. Aslında iyi ve kötü öğretmen olmadığı gibi iyi ve kötü öğrenci de yoktur. İyi ve kötü ile belirtilmek istenen öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkinin niteliğidir. Öğrencilere okul yönetimi, öğretmenleri ve diğer personel hakkında onların iyi ve kötü yanları sorulduğunda, öğrenciler genellikle sevdikleri ve sevmedikleri yanlarını söyleyeceklerdir. Bu da okuldaki insan ilişkilerinin düzeyi ve yönü hakkında bilgi verebilir. Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında karşılık güven-değer-diyaloga dayalı bir ilişki kurmak önemlidir. Okuldaki insan ilişkilerinin bu üç önemli parçasını ilişki= Güven + Değer + Diyalog şeklinde formüle edilebilir. Öğrenciler öğretmenlerinden oldukça fazla etkilenirler. Bir okulda herhangi bir sınıfın okul yönetimi ve diğer sınıflarla sorun yaşamaması için o sınıfın öğretmen-öğrenci ilişkilerinin çok iyi ve sürekli olması gerekir. Bir sınıfta eğitim ve öğretimin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için, öğretmen ve öğrencilerin çok iyi anlaşmaları gerekmektedir. Öğretmen, nefret edilen biri değil, öğrenciler tarafından sevilen, sınıfta sürekli aranan ve beklenen biri olmalıdır.

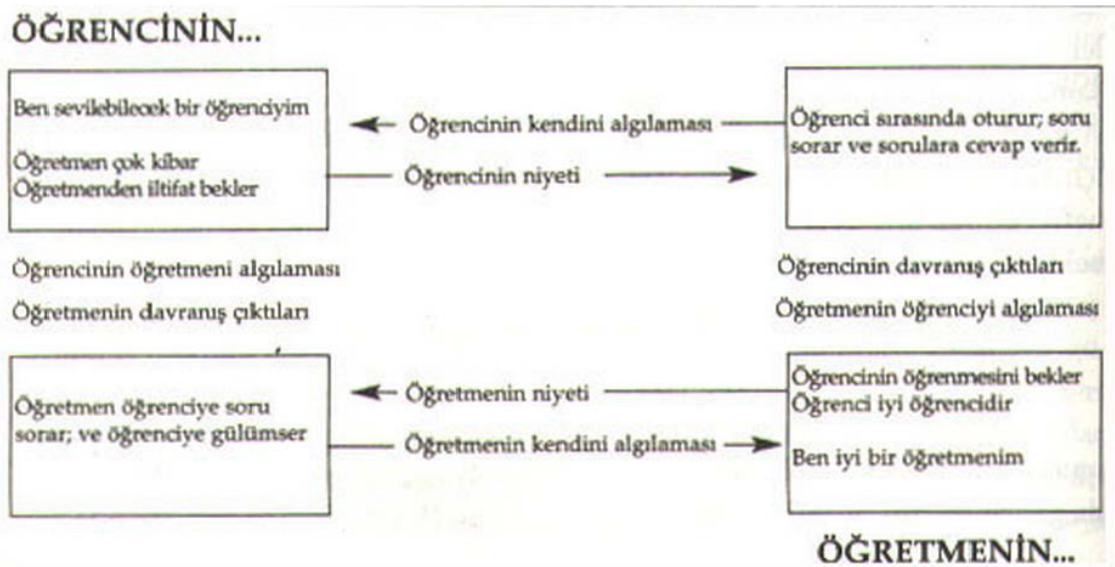
Öğretmen ve öğrenciler arasında var olan pozitif ve negatif ilişkiler öğrencilerin akademik olduğu kadar sosyal, duyuşsal ve davranışsal yönden de gelişmelerini olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilir. Aşağıda okulda öğretmen-öğrenci arasında var olduğu düşünülen ilişki süreci ve türleri (pozitif ve negatif) verilmiştir (Çinkır, 2004).

Şekil-1: Öğretmen-öğrenci arasındaki ilişki

Şekilde görüldüğü gibi öğretmen-öğrenci ilişkisi sürecinde öğretmen ve öğrencilerin birbirlerinden olan beklentileri etkili bir öğretmen-öğrenci ilişkisinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle her iki tarafın beklentilerinin bilinmesi çok önemlidir.

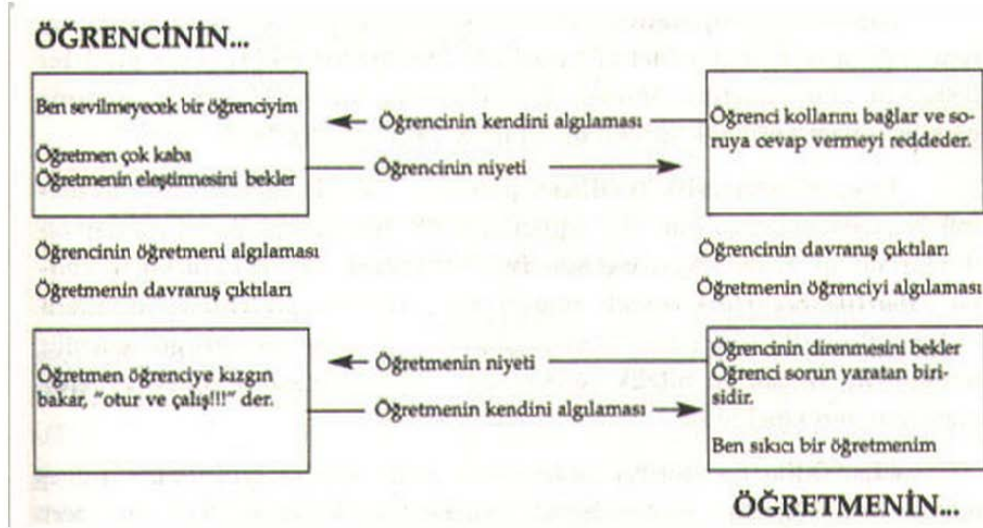
Şekil-2: Öğretmen-öğrenci arasındaki olumlu ilişki süreci

Yukarıda Şekil-2’de görüldüğü gibi öğretmen-öğrenci ilişkisi sürecinde öğrencinin öğretmeni olumlu algılaması öğretmende olumlu davranış çıktıları doğurmakta; aynı

şekilde öğretmenin öğrenciyi olumlu algılaması da öğrencide olumlu davranış çıktıları doğurmaktadır.

Şekil-3: Öğretmen-öğrenci arasındaki olumsuz ilişki süreci (Çinkır, 2004).

ÇALIŞMA

World Cafe: Aşağıdaki soruları gruplara ayrılarak tartışınız.

1. Okulda sıklıkla karşılaştığınız iletişimden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
2. Okulda etkili bir öğretmen-öğrenci ilişkisini geliştirmek için ne yapılabilir?
3. Devamsızlığı önlemede/azaltmada etkili iletişim nasıl kullanılabilir?

3.3. ERKEN OKUL TERKLERİNİ ÖNLEMELİK İÇİN İLETİŞİMİ GELİŞTİRME

İnsanlar arasında bilgi, duygu, düşünce paylaşımı iletişimi oluşturur. Doğası gereği iletişim kurmak insanın temel ihtiyaçları arasındadır. Aile, okul, iş, arkadaş, eş, kurumlar hatta devlet bile bireyin iletişim kurduğu birimlerdir. Her birimle farklı iletişim kurmak, bu iletişimleri dengede tutmak, anlaşılır, algılanabilir olmak; kişinin bireysel, psikolojik, sosyal konumunu belirleyen gerekliliktir. Kurulan bütün iletişimler olumlu değildir. Birisiyle yumruklaşmak, ağız dalaşına girmek de bir iletişim şeklidir. Olması gereken, her alanda her birimle sağlıklı iletişim kurmayı başarmaktır. Sağlıklı iletişim kurmanın temel gereksinimleri vardır. Bunlar;

1. Doğal olmak
2. Kabul etmek ve saygılı olmak
3. Empatik olmak
4. Tutarlı olmak
5. Güven verici olmak
6. Yargılayıcı olmamak
7. Ortak ihtiyaçlara yönelir olmak
8. Açık olmak
9. Uzlaşmacı olmak
10. Gerçeği doğru dille aktarmak
11. Kişileri değil problemi eleştirebilmek
12. İlgili ve farkındalık sahibi olmak

şeklinde sıralanabilir (Dabağlar, 2014).

Okulların ve öğretmenlerin erken okul terklerini önlemek için yapabilecekleri pek çok şey vardır. Öğrenciler ile iletişimi geliştirmek yapılabilecek en önemli şeylerden biridir.

Okulda etkili bir öğretmen-öğrenci ilişkisini geliştirmek için ne yapılabilir? Bunu gerçekleştirmek için, okul yönetimi ve öğretmenler öğrencilerin akademik gereksinimlerinin karşılanmasının ötesinde onların sosyal, duygusal ve davranışsal sorunları ile de ilgilenmelidirler. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri sağlıklı, güvenli ve mutlu bir atmosfer içinde olursa, sınıfta istenilen ortam yaratılır. Bu tür ortamlar öğrencilerin bilgiyi, beceriyi ve istedik davranışları edinebilmeleri için en uygun ortamlardır. Bir okulda, okul müdürü tarafından sergilenen liderlik ne kadar önemli ise, sınıfta öğretmen tarafından sergilenen öğretimsel liderlik o kadar önemlidir. Öğretmen, sınıfta öğrencilere bilgi-beceri-tutum kazandırmanın yanında, onlara sevgi, saygı, mutluluk, hoşgörü, bağlılık, arkadaşlık, iyi geçinme, disiplin, düzen gibi kavramları da kazandırmalıdır. Etkili öğretmenler, bu tür ilişkilerin farkındadırlar ve pozitif-olumlu ilişkiler kurmak ve bunu sürekli geliştirmek için çaba harcarlar. Okulda, sorunu olan bir öğrenciye okul yönetimi ve öğretmenleri tarafından ilgi gösterilmemesi, onları arkadaşlık kurmaktan soyutlayacağı gibi aile üyelerini de okulla işbirliği yapmaktan uzaklaştıracaktır. Okul yönetimi ve öğretmenlerin, öğrencilerle etkili bir iletişim ve ilişki kurabilmeleri için aşağıdaki konulara dikkat etmeleri gerekmektedir.

1. Güven (trust): Akademik olduğu kadar diğer sosyal, duygusal ve davranışsal sorunları olan öğrenciler, okul yönetimi ve öğretmenlerin bu sorunları çözmede onlara yardımcı olabileceklerini ve sorunlarını onlarla kolaylıkla paylaşabileceklerini hissetmelidirler. Öğretmenler ise sürekli kendilerine güvenebileceklerini hissettirmeli ve onlara sürekli geri bildirimde bulunacaklardır. Öğrencilerde güven duygusu, okulda onlar için güvenilir bir eğitim ve öğretim ortamının oluşturulması ve her öğrencinin kendini her yönden güven içinde hissetmesi ile mümkün olur.

2. İşbirliği (cooperation): Okulda kendini güven içinde hisseden öğrenci, öğretmeni, okul yönetimi ve arkadaşları ile işbirliği yapabilir. Etkili bir ilişki için, okul yönetimi, öğrenci ve öğretmenler arasında takım çalışmasına gereken önem verilerek sürekli bir işbirliği yapılmalıdır.

3. Beceriler/yeterlik (skill/competence): Okulda, öğrencilerin akademik başarılarında; çalışan tüm eğitici olan ve olmayan personelin sahip oldukları nitelik ve becerilere bağlıdır. Bunlar arasında nesnel kararlar verebilme, kibarlık, duyarlılık, mizah, empati, zor şartlarda öğretebilme becerilerini sayabiliriz. Bu nitelikleri ölçmek güçtür. Bunlardan bazıları gözlenebilir niteliktedir. Ancak bu nitelik ve becerilerin kazanılması ve öğretmenlerde aranması gerekmektedir.

4. Esneklik (flexibility): Sınıfta sürekli ve etkili bir eğitim-öğretim verebilmek için öğretim yöntemlerinde esneklik gereklidir. Öğretmenler ders islerken güç anlarda sınıfın havasına bakarak ders işlemeli ve kullanacakları öğretim yöntemini belirlemelidirler. Etkili ve zeki öğretmenler, öğrencilere bilgiyi öğrencilere en iyi nasıl verebileceklerini bilen ve buna göre hazırlıklarını önceden yapan ve gerektiğinde programın sunumunda esnek davranabilen kişilerdir. Bu nedenle, öğretmenlerin aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini sınıfta uygulamaları önemlidir. (Çınkır, 2004)

4. ERKEN MÜDAHALE: DEVAMSIZLIK İLK İŞARETLERİNE İLK TEPKİ: ETKİLİ İLETİŞİM

4.1. DEVAMSIZLIĞIN İLK İŞARETLERİ

Okulu terk eden öğrencilerin okul ile gelişkili bir ilişkisi vardır. Bir taraftan okul tarafından dinlenmediklerini ve anlaşılmadıklarını hisseder ve dışlanma duygusuyla saldırgan davranış biçimleri geliştirirler. Onlardan ne istendiğini bilmediklerinden, genellikle ailelerin de pekiştirmesi ile emindirler.

Otorite ile karmaşık bir ilişki içerisindeyler, önlerine konulan her türlü kalıbın dışına çıkmaya eğilimlidirler. Okul terk öğrencilerde sıklıkla ailevi ve sosyal problemleri görülmektedir.

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu, okul terki faktörlerinin çok olduğunu belirtir ve bunları genellikle artarak biriken davranış bozuklukları, kendini beğenme, dile ve kültüre olan yabancılık, kendisi olmaktan sıkılmışlık (yoğun bir şekilde öğrenci olmasının istenmesi veya açık olmayan istekler) olarak açıklar. Ayrıca olguyu etkileyen etmenlere eğitimciler veya toplum tarafından algılandığı şekliyle aileyi, tam tanımlanmamış statüyü, "sokak okulu"nun zorlayıcı cazibesini vb. ekler... Bunun yanı sıra çalışan sınıfa ait ergenlerin okulu bırakarak biran önce çalışma hayatına atılmak istemelerinin bir sebebi de yetişkinlik statüsüne ve bu statü ile elde edilen ekonomik kolaylıklara mümkün olduğunca çabuk ulaşma arzusudur.

Devamsızlık okul terkinin görünen belirtisidir.

Devamsızlık oranları yoksul bölgelerde yüksek iken meslek liselerinde daha da yüksek olmaktadır.

Sebepler: Okul terklerini engellemede ve ergen okul terklerini bitirmede yardımcı olacak yaratıcı uygulamalara ulaşabilmemiz için konunun tüm yönlerini dikkate almak zorundayız.

Ergen ve bireye ilişkin sebepler:

1. Zihinsel ve fiziksel yapıyla ilişkili problemler,
2. Kendisini diğerlerine ve gruba karşı ispat etme mücadelesine girilen dönem,
3. Belirsiz şeylere karşı duyulan sıkıntı, hayatın monoton ve yorucu olmasının getirdiği kişinin katlanamayacağı sıkıntı dönemleri,
4. Herhangi bir neden olmadan bazı öğretmenler ve öğretilen konulara ilgisizlik.
5. Görevleri zamanında yapamamak ve öğrenmenin bir çaba gerektirdiğini anlamamak,
6. Okul aktivitelerine ilgisizlik (entelektüel eğitim ile üretim aktiviteleri arasındaki tamamlayıcılık),

Okula ilişkin sebepler:

1. Bazı öğrencilerin anlama kapasitelerindeki düşüklük,
2. Özellikle okuma ve yazma alanında öğrenme zorlukları,
3. Öğretilen konunun (akademik okuma, matematiksel düşünme, tarihsel veya bilimsel yaklaşım vb.) amacını veya okulun ortaya koyduğu hedefi anlamayan öğrenciler eğitim projelerinde yer alamazlar,
4. Bazı eğitim faaliyetlerindeki zorluklar ve entelektüel eğitim ile üretim aktivitelerinin birbirini tamamlamasını anlamakta çekilen zorluklar.

Çocuğun ve ailenin sosyo-ekonomik yapısına ilişkin sebepler:

1. Sosyal risk altında olma, işsizlik (bazı boşanmış veya büyük ailelerde en büyük çocuk kardeşlerine bakmak zorunda kalabilmektedir).
2. Şiddete maruz kalan aileler ve aile içi çatışmalar: sorunlu boşanan çiftler, iş, parasal veya kişisel sorunlar nedeni ile evde yeteri kadar bulunmayan ebeveynler, çocuğun anne-baba ile olan problemlili ilişkisi, anne-babanın davranışları ve istekleri.
3. Ekonomik problemler nedeniyle öğrencinin çalışmayı eğitime tercih etmesi. Medyada sunulduğu gibi çok çalışmadan para kazanma isteği (bazı sektörlerde yeterliliği olmadan kanunsuz olarak çalışma ve yer altı ekonomisi olarak adlandırılan sektörlerde çalışma şansı gibi)
4. Anne-babanın eğitim seviyesi ve okul kurumuna olan uzaklıkları, kültürel farklılıklar.³

---

³ <http://prod-dropin.integra.fr/spip.php?rubrique2>

4.2. ETKİLİ İLETİŞİMİ KULLANARAK DEVAMSIZLIĞIN İLK İŞARETLERİNE TEPKİ VERME

Düşük eğitim seviyesi sadece gençler için değil tüm toplum içinde yüksek ekonomik ve sosyal açıdan pahalıya mal olmaktadır. Günümüzdeki demografik değişim göz önüne alındığında Avrupa ülkeleri bu büyük yetenek israfını karşılayamaz.

Okul terkleri ile mücadele etmeyi amaçlayan politikalar belirten tüm bu sebeplere karşı önlem almalı, sadece eğitimi değil sosyal politikaları, gençlere çalışmayı, tüm sağlık sorunlarını (narkotik gibi) psikolojik sorunları da göz önünde tutmak zorundayız.

Bu politikalar yerel, bölgesel ve ulusal durumlara uyum sağlamak için somut ve etkili bileşenlere dayanmalıdır. Politikalar oluşturulurken bu olgu ve mekanizmalar hakkındaki sağlam bir bilgiye ihtiyaç vardır.

Belli sayıdaki üye ülkeler okuldan erken ayrılma sorununa karşı şimdiden stratejiler geliştirmişlerdir. Sonuçta okul terkleri oranında düşüş kaydedilmiştir. Ancak bu stratejiler diğer ülkeler tarafından henüz kullanılmamaktadır. Ayrıca şu da bir gerçektir ki; uyarlanan bu politikalar okul başarısının önündeki engelleri kavrayamamaktadır; bu olguyu önlemek için yeterli kaynağı ayırmamakta ve okul değiştirme gibi telafi edecek tedbirler üzerinde odaklanmaktadırlar.

Okul terkinin belirtilerini sayısal ve niteliksel belirtiler olarak iki kategori altında toplayabiliriz:

Sayısal Belirtiler

- Devamsızlık miktarı
- Okul sonuçları
- Disiplin cezalarının miktarı

Niteliksel Belirtiler

- Dışa yansıyan sorunlar: saldırı, şiddet, riskli davranışlar(bağımlılık),üzüntü, motivasyon kaybı, ilgi kaybı vb.
- İçsel sorunlar: kendine zarar verme, psikomotik hastalıklar vb.⁴

Okul terklerinin bu erken işaretlerine tepki vermede etkili iletişim yöntemlerini kullanmak çok önemlidir. Bu nedenle öğretmenlerin ve idarecilerin etkili iletişim yöntemlerini bilmeleri ve kullanmaları gerekir. Bir iletişim sürecinin en temel amacı anlaşılmasıdır. İletişim sürecini başlatan kişinin (göndercinin) karşı tarafa (alıcıya) iletmek istediği bir mesajı bulunmaktadır. Gönderici, ilettiği bu mesaj doğrultusunda da alıcının bir davranış gerçekleştirmesini beklemektedir. Alıcının göstereceği davranış ise mesajı beklemesine, alma şekline ve derecesine göre farklılık gösterebilmektedir. Alıcı göndericiden gelen mesajı algılar, ortaya bir davranış koyar ve bir tutum oluşturursa iletişim süreci tamamlanmış olacaktır. Bu noktada iletişimin gerçekleştiğinden yani mesajın alıcıya ulaştırıldığından ve alıcının mesajı aldığından bahsedilebilir. İletişimin etkinliği ise, gönderilen mesajın anlam ve etkisinin alıcıya tam olarak iletilme gücü yani gönderilen ile alınan fikrin benzer olma hali olarak ifade edilmektedir. (Özcan ve Taşkiran).

---

⁴ <http://prod-dropin.integra.fr/spip.php?rubrique2>

5. KAYNAKLAR:

- Araç, İpek: 'Yönetimsel Açıdan Okulda İletişim' (Erişim: 26.12.2014)
<http://www.ogrenmen.com/egitim-ogretim/yonetimsel-acidan-okulda-iletisim.html>
- Çinkır, Şakir (2004). Okulda etkili öğretmen-öğrenci ilişkisinin yönetimi, Milli Eğitim Dergisi, No: 161.
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/161/cinkir.htm
- Dabağlar, Nesrin: 'Etkili İletişim Kurma' (Erişim: 26.12.2014)
<http://nefesakademisi.com/index.php/egitimlerimiz/etkili-iletisim-kurma/>
- Kuzu, Tülay Sarar (2003) Eğitim-Öğretim Ortamında Etkili Sözel İletişim: Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 158
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/158/kuzu.htm
- MEGEP (2008). Etkin İletişim. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara
http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/halkla_iliskiler/moduller/etkin_iletisim.pdf
- Özcan ve Taşkıran: 'İletişim Yöntemleri Sunusu' (Erişim: 26.12.2014)
<http://gokcebey.beun.edu.tr/ders-notlari/ogr-gor-erdal-kara/>
- http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/42/01/974427/dosyalar/2012_12/14125057_yonetim.pdf